

Allmän information om Sevesoreglerna

Innehåll

Allmän information om Sevesoreglerna.....	1
Bakgrund	2
Definitioner	2
Vilka verksamheter omfattas?	3
Sevesoreglernas krav på verksamhetsutövaren.....	4
Handlingsprogram och säkerhetsledningssystem.....	4
Säkerhetsrapport.....	5
Intern räddningsplan	5
Kommunens plan för räddningsinsatser	6
Information till allmänheten	6
Samråd.....	7
Tillsyn av Sevesoverksamheter.....	8
Mer information	8

Bakgrund

Under de senaste 100 åren har det inträffat flera hundra allvarliga kemikalieolyckor i världen. Dessa har medfört allvarliga konsekvenser för människa och miljö samt ofta stora ekonomiska kostnader. En av de mest uppmärksammade olyckorna inträffade 1984 i Bhopal i Indien då 42 ton metylisocyanat strömmade ut över ett industriområde och den närliggande bebyggelsen. Under den första veckan dog ca 8 000 människor som en direkt följd av gasutsläppet och olyckan betraktas som den hittills största industrikatastrofen. Sedan dess har ytterligare ca 8 000 människor avlidit av följsjukdomar. Man uppskattar att ungefär 500 000 människor i Bhopal exponerades för gasen.

I Europa var det framför allt två allvarliga händelser under 1970-talet som ledde fram till att det antogs regler för att förebygga och begränsa denna typ av olyckor. Den första var en olycka i Flixborough i Storbritannien år 1974 där ämnet cyklohexan läckte ut och antändes. 28 människor dog och ca 100 personer skadades i den explosion och den brand som utbröt.

Den andra stora olyckan inträffade i Seveso i Italien år 1976. Där fick ett ca 2 kilos utsläpp av det giftiga och cancerframkallande ämnet dioxin (TCDD) mycket allvarliga följder och en yta på cirka 25 km² blev förgiftad av ämnet. Ingen människa dog som en direkt följd av olyckan men mer än 600 människor fick evakueras från sina hem och cirka 2000 fick behandlas för dioxinförgiftning. Området var sedan obeboeligt för många år framåt.

För att förebygga och begränsa följderna av den här sortens olyckor antog EU år 1982 sitt första Sevesodirektiv. Direktivet reviderades år 1988 mot bakgrund av att det skedde ytterligare allvarliga kemikalieolyckor, Seveso II-direktivet. I Sverige infördes direktivet genom Sevesoreglerna (som utgörs av den så kallade Sevesolagen, Sevesoförordningen och Sevesoföreskrifterna) miljöbalken, lagen om skydd mot olyckor, plan- och bygglagen samt de ovan nämnda Sevesoföreskrifter som utgivits av Arbetsmiljöverket och Statens Räddningsverk (numera Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, MSB). Den 1 juni 2015 trädde Seveso III-direktivet i kraft. I samband med det upphörde också Arbetsmiljöverkets föreskrifter om risker för allvarliga kemikalieolyckor att gälla och Arbetsmiljöverket slutade också att arbeta med Sevesotillsyn.

Definitioner

Inom Sevesoområdet finns det många olika begrepp. Vi har i materialet valt att använda vissa förkortningar, se nedan.

Sevesolagen – Lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Sevesoförordningen – Förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Allmän information om Sevesoreglerna

Sevesoföreskrifterna – Föreskrifter (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Sevesoreglerna – Sevesolagen, Sevesoförordningen och Sevesoföreskrifterna

LSO – Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

LBE – Lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

PBL – Plan- och bygglagen (2010:900)

MB – Miljöbalken (1998:808)

Vilka verksamheter omfattas?

Sevesoreglerna gäller endast vissa verksamheter. Det är verksamheter där farliga ämnen vid ett och samma tillfälle förekommer eller kan förekomma i vissa mängder.

I bilaga 1 till Sevesoförordningen finns nivåerna för dessa farliga ämnen. I korthet kan man säga att reglerna berör den som har tillräckligt mycket av ett ämne som är tillräckligt farligt.

Det finns två olika kravnivåer i reglerna. Verksamheterna delas in i en högre och en lägre kravnivå. För varje ämne eller ämneskategori i bilagan anges två gränsmängder som definierar när en verksamhet omfattas av Sevesoreglerna och vilken kravnivå verksamheten tillhör. Förutom gränsmängderna finns i bilagan också en del ytterligare information som anger hur bilagan tillämpas. Bland annat beskrivs hur summering av mängderna ska göras när flera olika farliga ämnen hanteras i verksamheten.

Del 1 i bilaga 1 till Sevesoförordningen består av avsnitt som innehåller olika kategorier av farliga ämnen. Kategorierna baseras på klassificering enligt CLP-förordningen (klassificering, märkning och förpackning av kemiska ämnen och blandningar). För att kunna avgöra om ett ämne ska sorteras in i en eller flera av kategorierna behöver man därför veta hur det är klassificerat och vilken eller vilka farokategorier enligt CLP det tillhör.

Del 2 i bilaga 1 till Sevesoförordningen innehåller namngivna ämnen som tilldelats gränsmängder som skiljer sig från gränsmängderna för de poster/punkter de tillhör. Gränsmängderna kan vara såväl högre som lägre än de för motsvarande post.

Ett farligt ämne anses förekomma när det hanteras som råvara, produkt, biprodukt, restprodukt, mellanprodukt eller för annat ändamål, samt när det är rimligt att anta att ämnet kan bildas vid ett okontrollerat processförlopp.

Det finns också några undantag i Sevesoreglerna. Sevesoreglerna gäller inte för faror som har samband med joniserad strålning, hantering som omfattas av lagen om transport av

farligt gods (om transporten sker utanför verksamheten), bulklast på fartyg, rörledningar och militär verksamhet.

Sevesoreglernas krav på verksamhetsutövaren

Enligt Sevesoreglerna är verksamhetsutövaren skyldig att förebygga risker för allvarliga kemikalieolyckor. I de fall en allvarlig kemikalieolycka ändå skulle inträffa är verksamhetsutövaren skyldig att begränsa följderna av denna för människor och miljö. I samma lagstiftning slås också fast att verksamhetsutövaren omfattas av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken.

Utifrån denna övergripande skyldighet ställer sedan lagstiftningen mer detaljerade krav, t.ex. på att handlingsprogram och säkerhetsrapport ska upprättas.

Handlingsprogram och säkerhetsledningssystem

Alla verksamhetsutövare som hanterar farliga ämnen i så stora kvantiteter att de omfattas av Sevesoreglerna ska upprätta ett skriftligt handlingsprogram, alltså både de som omfattas av den lägre och den högre kravnivån. Handlingsprogrammet ska vara skriftligt och innehålla uppgifter om de mål och allmänna handlingsprinciper som verksamhetsutövaren har ställt upp för hantering av farorna för allvarliga kemikalieolyckor vid verksamheten.

Verksamhetens mål och allmänna handlingsprinciper ska ange förutsättningarna för att verksamheten ska kunna förebygga allvarliga kemikalieolyckor och begränsa följderna av dessa.

Syftet ska vara att verksamhetsutövaren kontinuerligt förbättrar åtgärderna för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Handlingsprogrammet ska genomföras genom ett säkerhetsledningssystem, som är ett ledningssystem med fokus på att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och som ska omfatta hela verksamheten. Det är viktigt att verksamheten har ett bra säkerhetsledningssystem! För att säkerställa en hög säkerhetsnivå vid en verksamhet krävs att ledningen vid verksamheten upprättar ett system av strukturer, ansvarsområden och rutiner med lämpliga resurser och tillgängliga tekniska lösningar.

Säkerhetsledningssystemet är verktyget för att uppnå de mål och genomföra de handlingsprinciper som verksamhetsutövaren satt upp för verksamheten. Vid genomförandet av verksamhetsutövarens säkerhetsledningssystem är det viktigt att tänka på att systemet ska vara proportionerligt mot farorna, de industriella aktiviteterna och organisationens komplexitet i den aktuella verksamheten.

Verksamhetsutövarens säkerhetsledningssystem ska omfatta följande punkter.

- Organisation och personal
- Identifiering och bedömning av riskerna för allvarliga kemikalieolyckor
- Styrning
- Hantering av ändringar
- Planering inför nödsituationer
- Resultatuppföljning
- Granskning och uppdatering

MSB har tagit fram en vägledning för handlingsprogram och säkerhetsledningssystem som finns på www.msb.se.

Säkerhetsrapport

Verksamheter som omfattas av den högre kravnivån ska upprätta en säkerhetsrapport. Syftet med säkerhetsrapporten är framför allt att visa att riskerna för allvarliga kemikalieolyckor vid en verksamhet har klarlagts och att alla nödvändiga åtgärder har vidtagits för att förebygga sådana olyckor.

Vad säkerhetsrapporten ska innehålla regleras i Sevesoförordningen (§ 9 och bilaga 3). Handlingsprogrammet ingår som en del av säkerhetsrapporten. Säkerhetsrapporten ska också innehålla en beskrivning av anläggningen och miljön där verksamheten bedrivs. Den ska dessutom beskriva möjliga olycksscenarier utifrån en analys av olycksrisker, hur man ska förebygga och begränsa följderna av en allvarlig kemikalieolycka och en intern plan för räddningsinsatser vid en eventuell olycka.

Säkerhetsrapporten ska revideras minst vart femte år eller tidigare om väsentliga ändringar har gjorts vid verksamheten, efter en allvarlig olycka/tillbud eller om lagstiftningen förändrats.

MSB har tagit fram en vägledning för säkerhetsrapporter som finns på www.msb.se.

Intern räddningsplan

Verksamheter på den högre kravnivån ska ta fram en intern plan för räddningsinsatser. Det är ett skriftligt dokument som verksamhetsutövaren upprättar i samråd med kommunen och de anställda samt annan personal som kan påverka säkerheten. I planen ska det finnas uppgifter om hur den interna beredskapen är organiserad och hur en allvarlig kemikalieolycka ska hanteras.

Syfte och mål med den interna planen är att ge förutsättningar för att:

- avgränsa och ingripa mot olyckor så att följderna minimeras och de skador som kan orsakas på människor och miljö begränsas

- vidta nödvändiga åtgärder för att skydda människor och miljö från följderna av allvarliga olyckor
- lämna nödvändig information till allmänheten samt till berörda verksamheter, organisationer och myndigheter i området
- vidta åtgärder för att återställa och sanera miljön efter en allvarlig olyckshändelse

Den interna planen för räddningsinsatser ska lämnas till länsstyrelsen tillsammans med säkerhetsrapporten. Planen ska uppdateras och övas minst vart tredje år eller oftare om väsentliga förändringar har gjorts. En uppdaterad plan ska lämnas till länsstyrelsen så snart den har färdigställts.

I bilaga 1 till Sevesoföreskrifterna regleras vad en intern plan för räddningsinsatser ska innehålla.

Kommunens plan för räddningsinsatser

Utöver den interna planen ska det också finnas en kommunal plan för räddningsinsatser. Kommunens plan för räddningsinsatser gäller verksamheter som omfattas av Sevesoreglernas högre kravnivå och ska gälla såväl inom som utanför verksamheten. Planen ska upprättas av kommunen och allmänheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter på planen. Den ska alltså ställas ut, eller på annat sätt göras tillgänglig för allmänheten, innan den slutligen antas.

Planen ska förnyas minst vart tredje år, eller tidigare om väsentliga förändringar gjorts. För att säkerställa planens funktion och lämplighet ska den också övas minst vart tredje år.

Information till allmänheten

Alla Sevesoverksamheter ska ta fram information om sin verksamhet och lämna den till den kommun där verksamheten ligger. Verksamhetsutövaren ska svara för kostnaderna för den information som ska lämnas till allmänheten.

Informationen från verksamheter på den högre kravnivån ska innehålla fler uppgifter än för de på den lägre nivån. De ska bl.a. informera om vilka skyddsåtgärder som ska vidtas och hur de personer som löper risk att påverkas ska handla vid en olycka.

Kommunen har ansvaret att informera allmänheten om de Sevesoverksamheter som finns i kommunen. Informationen ska kunna nås via kommunens webbplats. Om ett kommunalförbund har hand om kommunens räddningstjänst ska informationen kunna nås från både förbundets och medlemskommunernas webbplatser. Informationen ska ses över och uppdateras när väsentliga förändringar genomförs vid en Sevesoverksamhet. Den information som ska finnas tillgänglig för allmänheten för Sevesoverksamheter på den högre kravnivån ska regelbundet och utan begäran lämnas till allmänheten, dock minst vart femte

år. Informationen ska samtidigt lämnas till den som bedriver hälso- och sjukvård, skolverksamhet eller annan aktivitet som besöks av allmänheten, om området där aktiviteten bedrivs kan påverkas av en allvarlig kemikalieolycka.

Vad informationen till allmänheten ska innehålla regleras i bilaga 4 till Sevesoförordningen.

Samråd

Som en del i arbetet med att identifiera och bedöma risker ska alla Sevesoverksamheter utreda vilka omgivningsfaktorer som kan påverka säkerheten vid verksamheten så att hänsyn kan tas till dessa i verksamhetens säkerhetsarbete. Begreppet omgivningsfaktorer ska tolkas brett och omfattar både faktorer skapade av människan och naturliga faktorer. Det kan till exempel handla om andra verksamheter (både sådana som omfattas av Sevesoreglerna och andra verksamheter), infrastruktur, skredrisker, översvämningar, oväder, blixtnedslag och skogsbränder. Även avsiktlig skadegörelse kan utgöra en sådan omgivningsfaktor.

Sevesoverksamheter ska samråda med kommunala och statliga myndigheter (med statliga myndigheter avses främst länsstyrelsen), organisationer och enskilda. Med enskilda avses närliggande Sevesoverksamheter, övriga verksamheter och andra berörda enskilda.

Alla verksamhetsutövare ska i sitt säkerhetsarbete, utöver förhållandena vid den egna verksamheten, även ta hänsyn till andra faktorer i omgivningen som kan påverka säkerheten. Detta är ett löpande arbete som beror både av vad som händer inom verksamheten och i omgivningen.

Sevesosamrådets syfte är inte att informera eller ta in synpunkter från de som kan bli berörda av en allvarlig kemikalieolycka. Att samråda och informera om riskerna för påverkan från verksamheten på den berörda allmänheten sker vid samråd och tillståndsprövning enligt miljöbalken, vid planarbete enligt plan- och bygglagen, samt genom "Information till allmänheten" enligt 14 § Sevesolagen.

Samråd enligt Sevesolagen har inga formaliakrav utan kan ske under enklare former, vilket inte ska förväxlas med formaliakrav för samråd enligt 6 kap. 4 § miljöbalken.

Vilken omfattning samrådet ska ha får avgöras från fall till fall beroende på det säkerhetsarbete som verksamhetsutövaren bedriver.

Om verksamheten i samband med en planerad åtgärd söker tillstånd enligt miljöbalken är verksamheten undantagen samrådet enligt Sevesolagen. Samråd ska då ske enligt miljöbalken.

Utredningarna sammanfattas lämpligen i ett samrådsunderlag, där den nya verksamhetens eller ändringens omfattning, utformning, lokalisering och kända risker beskrivs.

Samrådsunderlaget bör inför samrådet skickas till berörda intressenter. Det ska tydligt framgå av samrådsunderlaget att det gäller en Sevesoverksamhet.

Redovisningen av samråd sker i olika dokument (gäller både vid nyanmälan och vid ändring).

- Samrådsredogörelsen ska generellt ingå i anmälan till länsstyrelsen och säkerhetsrapporten om det är en verksamhet på den högre nivån.
- För verksamheter som söker tillstånd enligt miljöbalken lämnas samrådsredogörelsen (från miljöbalkssamrådet) lämpligast i ansökningshandlingarna.

Länsstyrelsen kan kräva att verksamhetsutövaren genomför ett nytt samråd enligt 13 § Sevesolagen om tidigare samråd inte speglar den verksamhet och det säkerhetsarbete som bedrivs.

Tillsyn av Sevesoverksamheter

Den tillsyn som bedrivs på Seveso III-direktivets område berör flera lagstiftningar och tillsynsmyndigheter. De centrala myndigheter som arbetar med tillsynsfrågor och regelarbeten är Naturvårdsverket och MSB. Tillsynen av miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalken utövas av Länsstyrelsen eller miljönämnden i kommunen. Tillsynen enligt Sevesoreglerna utövas alltid av Länsstyrelsen. Tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO) och lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) utövas av räddningstjänsterna i kommunen. Länsstyrelsen och de kommunala räddningstjänsterna brukar samarbeta vid tillsynen enligt Sevesoreglerna.

Allmänt kan sägas att Sevesoreglerna handlar om att förebygga olyckor med stora konsekvenser för människor och miljö. Dessa olyckor har en låg och ofta svårberäknad sannolikhet att inträffa. Därför fördjupar sig myndigheterna (vid tillsynen) på vad som i värsta fall kan hända med de energier eller skadliga ämnen som finns eller kan bildas i verksamheten. Verksamhetens rutiner och systematik för riskhantering är av stor betydelse vid tillsynen av en Sevesoverksamhet. Riskidentifiering, riskuppskattning och riskvärdering är centrala frågor i dessa sammanhang. Likaså vilka åtgärder verksamheten genomför efter en riskanalys och hur arbetet följs upp. Säkerhetsarbetet ska vara en naturlig del av det dagliga arbetet och är ett område där det alltid finns en förbättringspotential. I en anläggning med stora mängder farliga ämnen måste dock kraven ställas mycket högt eftersom konsekvenserna av en stor olycka kan bli mycket dramatiska. Misstag vid ändringar och ombyggnader har orsakat flera allvarliga olyckor.

Mer information

Besök gärna www.msb.se där MSB informerar om Sevesofrågor.